**Український державний університет
імені Михайла Драгоманова**

ВЕКТОРИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПІЗНАННЯ:

збірник наукових праць учасників звітно-наукової конференції викладацького складу та здобувачів освіти Факультету психології
ОПП «Психологія» та «Прикладна психологія»
(21-24 квітня 2026 року, м. Київ)

**КИЇВ
2026**

УДК 159.9.01.072:165 [005.745
В 26

Рецензенти:
МОВА Людмила – доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв;
ЛУПІЙКО Людмила – кандидат психологічних наук, доцент, заступник декана з навчально-методичної роботи Факультету психології, Український державний університет імені Михайла Драгоманова.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету психології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 13 від 30 квітня 2026 р.).

Вектори психологічного пізнання: збірник наукових праць учасників звітно-наукової конференції викладацького складу та здобувачів освіти Факультету психології ОПП «Психологія» та «Прикладна психологія» (21-24 квітня 2026 року, м. Київ) [Електронне видання] / Загальна ред.: проф. Т.В. Андрущенко, проф. Г.П. Мозгова. Ред. колегія: проф. Л.М. Вольнова, проф. І.М. Ковчина. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2026. 268 с.

Збірник містить тези доповідей учасників конференції та охоплює проблемні питання, що стосуються різних проблем вікового розвитку, соціальної взаємодії та подолання наслідків психотравмуючих ситуацій становлення особистості та діяльності майбутнього фахівця–психолога.

© Колектив авторів, 2026
© УДУ імені Михайла Драгоманова, 2026

4. Коленіченко Т. І. Соціально-психологічні детермінанти соціальної реінтеграції ветеранів. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки.* 2022. Вип. 17. С. 48-53. 2022. URL: https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/57

5. Тедескі Р. Дж., Мур Б. А., Фальке К., Ґолдберґ Дж. Трансформовані травмою. Історії про посттравматичне зростання / пер. з англ. О. Бідованець. Київ: Пропала грамота, 2025. 208 с.

Розова Тетяна Миколаївна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психосоматики
та психології здоров'я

Кужель Олександра Владиславівна,
здобувачка другого рівня вищої освіти,
спеціальність С4 психологія,
ОПП «Прикладна психологія»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДІТЬМИ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Актуальність проблеми У сучасному суспільстві володіння іноземною мовою перестало бути лише елементом загальної освіти та перетворилося на важливу умову успішної соціалізації, академічної мобільності й професійної реалізації. Глобалізаційні процеси, швидкий розвиток інформаційних технологій, збільшення міжкультурної взаємодії та доступ до світових освітніх ресурсів зумовлюють підвищений попит на якісне опанування іноземних мов уже з раннього віку. У цьому контексті особливого значення набуває підлітковий вік, що є сенситивним періодом для формування ключових психічних функцій, становлення самооцінки, розвитку рефлексії, усвідомлення власної ідентичності та соціальної ролі. Підлітки активно шукають шляхи самовираження та самоствердження, прагнуть до прийняття в групі та відчуття власної компетентності. Саме тому навчання іноземної мови - діяльність, що вимагає високого рівня когнітивної активності та відкритості до комунікативних взаємодій - може бути як джерелом розвитку, так і зоною труднощів. Зокрема, страх помилки, підвищена емоційна чутливість, нестабільність самооцінки,

схильність до соціального порівняння нерідко призводять до виникнення мовної тривожності та уникання усного мовлення.

Актуальність проблеми також зумовлена реформою Нової української школи, яка передбачає розвиток іншомовної компетентності відповідно до європейських стандартів (CEFR), акцентує на формуванні критичного мислення, ініціативності, співпраці та комунікації. Тому дослідження психологічних факторів, що впливають на успішність опанування іноземної мови підлітками, є важливим для вдосконалення методик навчання, підготовки педагогів і створення сприятливого освітнього середовища.

Ступінь розроблення проблеми Теоретичні засади вивчення психології підліткового віку представлені у працях Людмила Калмикова, Світлана Ладивір, Наталія Токарева, Наталія Ярошенко, які досліджують когнітивний розвиток, емоційно-вольову сферу та особливості становлення самосвідомості підлітків. Питання мовленнєвої діяльності та психологічних механізмів засвоєння мови висвітлені у працях Віктор Пилипенко, Олена Бігич, Світлана Ніколаєва, Галина Борецька. Мотиваційні аспекти навчання розглядають Наталія Бориско, Тетяна Вітвінчук, а також Золтан Дорньєй, який досліджує мотивацію у вивченні іноземних мов.

Із зарубіжних дослідників значний внесок у розроблення проблеми зробили Джером Брунер, який наголошує на активній природі навчання та необхідності педагогічної підтримки («scaffolding»); Девід Аусубель, що підкреслює важливість осмисленого засвоєння та зв’язку нового матеріалу з попереднім досвідом; Джим Каммінс, який запропонував модель BICS і CALP для пояснення різниці між побутовою та академічною мовою; а також Говард Гарднер, що досліджує когнітивні та мотиваційні чинники навчання. Попри наявність значної кількості досліджень, комплексний аналіз поєднання когнітивних, емоційно-вольових, соціальних та мотиваційних факторів у процесі вивчення іноземної мови підлітками залишається актуальним і потребує подальшого наукового опрацювання.

Виклад основного матеріалу Психологічні особливості підліткового віку впливають на всі складові процесу вивчення іноземної мови. На когнітивному рівні цей період характеризується інтенсивним розвитком абстрактно-логічного мислення, здатністю до аналізу та узагальнення, що сприяє засвоєнню граматичних закономірностей та побудові мовних структур. Водночас нестійкість уваги, підвищена втомлюваність, залежність від інтересу та вікова потреба у новизні можуть ускладнювати навчання.

Емоційна сфера відіграє ключову роль у мовленнєвій активності. Підлітки часто переживають страх оцінювання, сором’язливість, невпевненість у правильності висловлювань. Це формує феномен мовної тривожності, який

гальмує готовність до участі в діалозі, відповіді біля дошки чи спонтанному висловлюванні. Подоланню емоційних бар'єрів сприяє підтримка вчителя, позитивний досвід успіху, доброзичливе ставлення однолітків та безпечне навчальне середовище.

Мотиваційна сфера є визначальною для досягнення стабільних результатів. Для підлітків важливими є як інтегративні мотиви (інтерес до культури, бажання спілкуватися), так і інструментальні (побудова майбутньої кар'єри, академічні перспективи). Формування внутрішньої мотивації є одним із найважливіших завдань учителя, оскільки саме вона забезпечує наполегливість, стійкість інтересу та здатність долати труднощі.

На соціальному рівні підлітки орієнтуються на думку ровесників і прагнуть до співпраці. Тому використання інтерактивних форм – рольових ігор, парної та групової роботи, проєктів, дебатів – підвищує залученість і створює природне середовище для практикування мовленнєвих навичок. Важливим є й розвиток навичок саморегуляції: уміння керувати увагою, емоціями, долати хвилювання та будувати стратегії навчання.

Висновки Процес вивчення іноземної мови підлітками має складний психологічний характер і визначається взаємодією когнітивних, емоційно-вольових, мотиваційних та соціально-психологічних чинників. Ефективність навчання зростає за умов урахування вікових особливостей учнів, опори на їхні потреби у самовираженні та соціальному визнанні, створення емоційно комфортного освітнього середовища та застосування інтерактивних, комунікативно спрямованих методів. Особливо важливо формувати внутрішню мотивацію, підтримувати позитивний соціальний досвід, розвивати впевненість у власних мовних здібностях. Комплексний психолого-педагогічний підхід забезпечує не лише якісне засвоєння мовного матеріалу, а й розвиток особистості підлітка, його самостійності, комунікативної компетентності та готовності до міжкультурної взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної комунікативної компетентності : монографія. Київ : Ленвіт, 2012. 344 с.

2. Bruner J. S. Дж. The process of education. Cambridge (MA) : Harvard University Press, 1960. 97 p.

3. Dörnyei Z. Motivation in second and foreign language learning. *Language Teaching*. 1998. Vol. 31, № 3. P. 117–135. doi:10.1017/S026144480001315X

4. Психологія мовлення і психолінгвістика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Калмикова Л.О., Калмиков Г.В., Лапшина

І.М., Харченко Н.В.; За заг. ред. Л.О.Калмикової. К.: Переяслав-Хмельницький педагогічний інститут, в-во “Фенікс”, 2008. 245 с.

5. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

Розова Тетяна Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, професор,
доцент кафедри психосоматики
та психології здоров’я

Писаренко Тетяна Володимирівна,
здобувачка другого рівня вищої освіти,
спеціальність С4 Психологія,
ОПП «Психологія»

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОКОРЕКЦІЇ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Актуальність проблеми. Вивчення емоційної сфери дітей молодшого шкільного віку є важливим завданням психологічної науки, адже саме в цей період активно формуються здатність дитини усвідомлювати власні емоції, виражати їх та керувати ними. Сформованість навичок емоційної саморегуляції позитивно впливає на особистісний розвиток дитини, сприяє її успішній адаптації в соціальному середовищі, налагодженню конструктивної взаємодії з однолітками та дорослими, а також підвищує результативність навчальної діяльності.

Ступінь розроблення проблеми. Зазначимо, що дослідженням емоційної сфери займались Д. Готман, Д.Деклер, Л. Мерфі, Х. Гінотт, А. Крижанівська, І.Бех та інші вчені. Важливість вивчення вікових особливостей емоційної сфери дітей пов’язана з тим, що є тісний зв’язок емоційного та інтелектуального розвитку.

Виклад основного матеріалу. Є.І. Янкіна зазначає, що порушення в емоційному розвитку дитини дошкільного віку призводять до того, що дитина не може використати інші здатності, зокрема інтелект, для подальшого розвитку. У дітей з емоційними порушеннями переважають такі негативні емоції, як горе, страх, гнів, сором, відраза. У них є високий рівень тривожності, а позитивні